

Tekenen in de tijd 16

De eenheid van de liefde tot God en de liefde tot de mensen was het thema van de eucharistieviering op de toogdag van de Utrecht parochies afgelopen zondag. Wij herdachten dit weekend volop de wonden van de mensheid, opdat we geen nieuwe wonden slaan. Erik Borgman reflecteert.

Ik weet het jammer genoeg alleen van horen zeggen, want ik was elders. Maar de Rafaëlkerk was overvol, zondag, en de sfeer was positief en drukte verbondenheid uit. De patroon van de straks volledig gefuseerde Utrechtse parochie, Martinus van Tours, waakte erover dat het niet een al te intern feestje werd. Vaak wordt het bekende gebaar van Sint-Maarten – zoals hij bekend staat – van het in tweeën delen van zijn mantel en het geven van de helft aan een bedelaar, verkeerd begrepen. Hij deelde niet zijn bezit, hij gaf de bedelaar zijn hele bezit. Martinus was een Romeinse soldaat. Die soldaten kregen hun halve mantel van het leger en moesten de andere helft zelf betalen. Dit symboliseerde hun verbondenheid met het Romeinse rijk. Door zijn mantel door te snijden, brak Martinus symbolisch met de Romeinse cultuur die alleen wilde geven aan mensen die iets teruggaven. Sint-Maarten gaf alles wat hij had onvoorwaardelijk weg.

Paus Franciscus benadrukt geregeld dat wij onvoorwaardelijk van God zijn als wij onvoorwaardelijk zijn toegewijd aan onze stad en onze wereld, en ons verantwoordelijk weten voor het bieden van beschutting en het verbinden van wonden.

Er werden afgelopen weekend diepe wonden herdacht. In de nacht van 9 op 10 november 1938 werden in heel Duitsland Joden aangevallen, synagogen in brand gestoken en winkels en bedrijven vernield. Het luidde de georganiseerde poging in van de nazi's om de Joden en het jodendom van de aardbodem te doen verdwijnen. Wat mij betreft is het aanleiding om beschaamd te gedenken hoe lang het duurde voordat de boodschap van paus Pius XI in hetzelfde jaar werkelijk doordrong: *Geistlich sind wir alle Semiten*, spiritueel gesproken zijn we allemaal Semieten. Jodenhaat treft ook ons.

Daarnaast was het zaterdag dertig jaar geleden dat op 9 november 1989 de Berlijnse Muur openging en er een einde kwam aan de naoorlogse tweedeling van Europa. Hierbij hebben de kerken een constructieve rol gespeeld en dat is reden tot dankbaarheid. Zelf word ik iedere keer weer getroffen als ik mij realiseer hoezeer iedereen er in het Oosten tot op het laatst op rekende dat de situatie van onderdrukking en bedreiging nog decennia zou voortduren. Na de Oost-Duitse Volksoptstand van 1953, de Hongaarse Opstand van 1956 en de Praagse Lente in 1968, die allemaal gewelddadig werden neergeslagen, geloofde vrijwel niemand nog in een geweldloze overgang naar vrijheid. Je kunt zeggen dat het nog altijd niet duidelijk is of deze mogelijkheid er is, gezien de situatie in een aantal landen van het voormalige Oost-Europa. Maar gebroken vrijheid valt te prefereren boven ongebroken onderdrukking en systematisch geweld.

Wie de afgelopen tijd naar de BBC keek, kon zien dat de gewoonte om ter herinnering aan de doden in de Eerste Wereldoorlog een klapproos te dragen, nog lang niet is uitgestorven. 11 november wordt herdacht dat deze oorlog in 1918 met een wapenstilstand eindigde. Het dodental wordt geschat op vijftien miljoen. Ruim twintig jaar later zou de Tweede Wereldoorlog beginnen, die naar schatting zeventig miljoen doden kostte. Voldoende reden om het voorbeeld van Sint-Maarten te volgen en ons los te snijden van het geweld en de neiging elkaar te beschouwen als concurrenten en vijanden. De Amerikaanse president John F. Kennedy (1917-1963) zei bij zijn aantreden in 1961: 'Vraag niet wat je land voor jou kan doen, maar vraag wat jij voor jouw land kunt doen.' Met een variant: Vraag je niet af wat jij aan andere mensen hebt, vraag je af wat andere mensen aan jou hebben. Dat is de geloofwaardige weg naar de vrede waarnaar we verlangen, hoezeer we ook uit angst voor geweld tegen elkaar schreeuwen en dreigende gebaren maken. De kans bestaat dat wij hiermee het geweld naar ons toe halen. Maar de Sint-Maartensoptochten zijn daartegenover de vredesdemonstraties.

Erik Borgman, Iekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus